

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

เรื่อง หลักเกณฑ์การสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงาน

กรณีมีการระบายน้ำทิ้งออกจากโรงงาน

พ.ศ. ๒๕๔๖

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๖ ในมติข้อหนึ่งกำหนดว่า “กรณีโรงงานและสถานประกอบการต่างๆ ไม่ยอมเปิดเดินเครื่องบำบัดน้ำเสียและปล่อยน้ำเสียลงสู่ลำธารสาธารณะโดยตรง ทำให้เกิดปัญหาลิ่งแวดล้อม น้ำเน่าเสีย และมีผลกระทบต่อแหล่งน้ำดิบของระบบประปา ด้วยนั้นให้กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องประสานการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้ณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งเตือนให้โรงงานและสถานประกอบการต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ดำเนินการให้ถูกต้องเป็นการล่วงหน้าระยะหนึ่ง เมื่อครบกำหนดแล้วหากมีการฝ่าฝืนให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อไป” นั้น

เพื่อให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว สำหรับโรงงานที่มีการระบายน้ำทิ้งออกจากโรงงานในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้ หากน้ำทิ้งนั้นอาจก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงาน หรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบพิจารณาดำเนินการสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว และปรับปรุงแก้ไขโรงงานนั้นเสียใหม่ หรือปฏิบัติให้ถูกต้องในระยะเวลาที่กำหนด ตามความในมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕

๑. โรงงานระบายน้ำเสียจากการประกอบกิจการออกจากโรงงาน โดยไม่มีระบบบำบัดหรือยังสร้างระบบบำบัดไม่เสร็จ
๒. โรงงานมีการระบายน้ำเสียทั้งหมดหรือบางส่วนจากการประกอบกิจการออกจากโรงงานโดยไม่ผ่านระบบบำบัด (By - pass)
๓. โรงงานที่มีระบบบำบัดชำรุดเสียหาย ไม่เดินระบบ หรือระบบมีขนาดไม่เพียงพอที่จะรับน้ำเสียทั้งหมด
๔. โรงงานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานเกี่ยวกับน้ำทิ้ง เช่น ห้ามระบายน้ำทิ้งออกนอกบริเวณโรงงาน หรือต้องมีและใช้ระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น
๕. โรงงานมีเรื่องร้องเรียนที่ก่อผลเสียหายชัดเจนต่อชุมชน และ/หรือสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้ง
๖. โรงงานมีเรื่องร้องเรียนต่อเนื่อง เรื้อรังเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้งและพิจารณาแล้วว่ามีมูลเหตุจริง
๗. โรงงานที่ระบายน้ำทิ้งไม่ได้มาตรฐานตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕
 - ๗.๑ กรณีเป็นโรงงานประเภทที่กำหนดมาตรฐานค่าบีโอดีไม่เกิน ๒๐ มิลลิกรัม/ลิตร (มก./ล) หากผลวิเคราะห์ค่าบีโอดีเกิน ๒๐ มก./ล แต่ไม่เกิน ๖๐ มก./ล ให้สั่งการปรับปรุงแก้ไขตามมาตรา ๓๗ ให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงานภายใน ๖๐ วัน หากครบกำหนดแล้วน้ำทิ้งยังไม่ได้มาตรฐานตามค่าที่กำหนด ก็ให้สั่งการตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง โดยไม่มีการผ่อนผันอีก

๓.๒ กรณีผลวิเคราะห์ค่าบีโอดีเกินกว่า ๖๐ มก./ล สำหรับโรงงาน
ทุกประเภทให้สั่งการตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง

ในการพิจารณาว่าน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงาน อาจจะก่อให้เกิดอันตราย
ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น ให้ใช้ดุลพินิจประกอบ
กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือประกอบหลักวิชาการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
แล้วแต่กรณี

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖

มนู เสียวไพโรจน์

ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม

คู่มือ

ประกอบการศึกษาการสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงาน ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์การสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงาน กรณีมีการระบายน้ำที่ออกจากโรงงาน พ.ศ. 2546

ตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมออกประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์การสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานกรณีมีการระบายน้ำที่ออกจากโรงงาน พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2546 ซึ่งความในวรรคท้ายของประกาศกำหนดว่า “ในการพิจารณาว่าน้ำที่ระบายออกจากโรงงานอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงหรือไม่นั้น ให้ใช้ดุลพินิจประกอบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือประกอบหลักวิชาการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแล้วแต่กรณี” นั้น

เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจสั่งการตามความในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าว สมควรจัดทำคู่มือประกอบการพิจารณาการสั่งให้หยุดประกอบกิจการ โรงงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกรณีต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในประกาศ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 หลักเกณฑ์การสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานกรณีมีการระบายน้ำที่ออกจากโรงงานตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าว เป็นการใช้ดุลพินิจสั่งการตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจพบการกระทำหรือผู้สั่งการจะต้องใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการพิจารณาตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นของแต่ละโรงงานหรือประกอบหลักวิชาการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมแล้วแต่กรณี เพื่อวินิจฉัยให้ได้ความว่า การระบายน้ำที่ออกจากโรงงานอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน โดยกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาการระบายน้ำที่ออกจากโรงงาน 7 กรณี ดังต่อไปนี้

1.1. กรณีโรงงานระบายน้ำเสียจากการประกอบกิจการออกจากโรงงาน โดยไม่มีระบบบำบัด หรือยังสร้างระบบบำบัดไม่เสร็จ

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้อาจเกิดได้หลายกรณี ได้แก่ กรณีได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานแล้วแต่ยังไม่แจ้งประกอบกิจการโรงงานตามมาตรา 13 วรรคหนึ่ง หรือแจ้งประกอบกิจการโรงงานแล้วแต่ยังสร้างระบบบำบัดไม่เสร็จ หรือมีการขยายโรงงานโดยไม่ได้รับใบอนุญาต มีการระบายน้ำเสียจากการประกอบกิจการโรงงานออกจากโรงงาน กรณีเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด และน้ำเสียที่ระบายออกไปอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้ สำหรับกรณีขยายโรงงาน ให้ใช้ดุลพินิจสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานเฉพาะส่วนที่ขยายเท่านั้น

1.2 กรณีโรงงานมีการระบายน้ำเสียทั้งหมดหรือบางส่วนจากการประกอบกิจการโรงงานออกจากโรงงานโดยไม่ผ่านระบบบำบัด (By – Pass)

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้จะ เป็น โรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและแจ้งประกอบกิจการโรงงานแล้ว โรงงานมีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ระบายน้ำเสียทั้งหมดหรือบางส่วนจากการประกอบกิจการโรงงานออกจากโรงงานโดยไม่ผ่านระบบ และมีการ By – Pass ให้เห็นได้อย่างชัดเจนการกระทำเช่นนี้ย่อมถือว่ามิเจตนาที่ซ่อนเร้นหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด และน้ำเสียที่ระบายออกไปอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้

1.3 กรณีโรงงานที่มีระบบบำบัดชำรุดเสียหาย ไม่เดินระบบหรือระบบมีขนาดไม่เพียงพอที่จะรับน้ำเสียทั้งหมด

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้จะ เป็น โรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและแจ้งประกอบกิจการโรงงานแล้ว โรงงานมีระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ระบบบำบัดชำรุดเสียหาย หรือ ไม่เดินระบบ หรือระบบบำบัดมีขนาดไม่เพียงพอที่จะรองรับน้ำเสียทั้งหมด

กรณีการชำรุดเสียหายของระบบบำบัดน้ำเสีย พิจารณาได้จากหน่วยบำบัดย่อยของระบบบำบัดน้ำเสีย หากหน่วยบำบัดใดบำบัดหนึ่งของระบบบำบัดน้ำเสียเกิดชำรุดเสียหายและไม่อยู่ในวิสัยที่จะบำบัดน้ำเสียทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถือว่าระบบบำบัดน้ำชำรุดเสียหาย

กรณีที่ ไม่เดินระบบบำบัดน้ำเสีย แต่มีการระบายน้ำเสียออกจากโรงงานให้ใช้ดุลพินิจตามข้อ 1.2

กรณีระบบบำบัดมีขนาดไม่เพียงพอที่จะรับน้ำเสียทั้งหมดให้ใช้ดุลพินิจตามข้อ 1.7

แต่อย่างไรก็ตาม ดุลพินิจจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า น้ำเสียหรือน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงานอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้

1.4 กรณีโรงงานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานเกี่ยวกับน้ำทิ้ง เช่น ห้ามระบายน้ำทิ้งออกนอกบริเวณโรงงาน หรือต้องมีและใช้ระบบบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้จะ เป็น โรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและแจ้งประกอบกิจการโรงงานแล้ว และได้มีการกำหนดเงื่อนไขในใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานเกี่ยวกับน้ำทิ้ง เช่น ห้ามระบายน้ำทิ้งออกนอกบริเวณโรงงาน หรือ ต้องมีและใช้ระบบบำบัดน้ำเสีย

หรือเงื่อนไขอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันเกี่ยวกับมาตรการของน้ำทิ้ง จะต้องพิจารณาให้ได้ความว่าหากฝ่าฝืน จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรง

กรณีใบอนุญาตกำหนดเงื่อนไขห้ามระบายน้ำทิ้งออกนอกบริเวณโรงงาน หรือต้องมีและใช้ระบบบำบัดน้ำเสีย แต่ผู้ประกอบการโรงงานไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น ถือได้ว่าการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด และน้ำทิ้งหรือน้ำเสียที่ระบายออกนอกโรงงาน อาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้

1.5 กรณีโรงงานมีเรื่องร้องเรียนที่ก่อผลเสียหายชัดเจนต่อชุมชน และ/หรือสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้ง

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้จะเป็นโรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการโรงงานและแจ้งประกอบการโรงงานแล้ว แต่โรงงานมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับน้ำทิ้งที่ก่อผลเสียหายชัดเจนต่อชุมชนหรือสภาพสิ่งแวดล้อม จะต้องมีการตรวจสอบประวัติของโรงงานเกี่ยวกับการก่อเหตุเดือดร้อนเกี่ยวกับน้ำทิ้ง เช่น การสั่งการต่าง ๆ ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สั่งการมาแล้ว แต่โรงงานก็ยังคงร้องเรียนเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้งอยู่อีก และพิจารณาได้ความว่า น้ำทิ้งนั้นอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้

1.6 กรณีโรงงานมีเรื่องร้องเรียนต่อเนื่องเรื้อรังเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้งและพิจารณาแล้วว่า มีมูลเหตุจริง

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้จะเป็นโรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบการโรงงานและแจ้งประกอบการโรงงานแล้ว แต่โรงงานมีเรื่องร้องเรียนต่อเนื่องเรื้อรังเกี่ยวกับการระบายน้ำทิ้งและตรวจสอบพบว่ามีมูลเหตุจริง การตรวจสอบประวัติโรงงานเป็นเรื่องสำคัญมากในกรณีนี้ เช่น ประวัติการร้องเรียน การสั่งปรับปรุงแก้ไขโรงงาน และการปรับปรุงแก้ไขโรงงาน หากมีประวัติการร้องเรียนหรือมีการสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงานย้อนหลังไป 1 ปี ตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป และพิจารณาเห็นว่าน้ำทิ้งนั้น อาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงได้ก็สมควรใช้ดุลพินิจสั่งการได้

1.7 กรณีโรงงานที่ระบายน้ำทิ้งไม่ได้มาตรฐานตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

1.7.1 กรณีเป็นโรงงานประเภทที่กำหนดมาตรฐานค่าบีไอดีไม่เกิน 20 มิลลิกรัม/ลิตร (มก./ล) หากผลวิเคราะห์ค่าบีไอดีเกิน 20 มก./ล แต่ไม่เกิน 60 มก./ล ให้สั่งการปรับปรุงแก้ไขตามมาตรา 37 ให้ปรับปรุงแก้ไขโรงงานภายใน 60 วัน หากครบกำหนดแล้วน้ำทิ้งยังไม่ได้มาตรฐานตามค่าที่กำหนด ก็ให้สั่งการตามมาตรา 39 วรรคหนึ่ง โดยไม่มีการผ่อนผันอีก

1.7.2 กรณีผลวิเคราะห์ค่าบีไอดีเกินกว่า 60 มก./ล สำหรับโรงงานทุกประเภทให้สั่งการตามมาตรา 39 วรรคหนึ่ง

- การพิจารณาใช้ดุลพินิจ

ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้เป็นโรงงานที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและแจ้งประกอบกิจการโรงงานแล้ว แต่น้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงานซึ่งผ่านระบบบำบัดแล้ว มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ได้แก่ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 เรื่อง กำหนดคุณลักษณะของน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงาน และประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดคุณลักษณะน้ำทิ้งที่ระบายออกนอกโรงงานให้มีค่าแตกต่างจากที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) เรื่อง กำหนดคุณลักษณะของน้ำทิ้งที่ระบายออกจากโรงงาน

การพิจารณาใช้ดุลพินิจสั่งการตาม ข้อ 1.7.1 และ 1.7.2 ข้างต้น มีความจำเป็นจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป เนื่องจากแต่ละโรงงานมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับน้ำทิ้งที่ออกจากโรงงานแตกต่างกัน บางโรงงานอาจมีประวัติมีผลตลอดในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือบางโรงงานไม่ให้ความสำคัญและต่อการกระทำที่จะฝ่าฝืนข้อกำหนดต่าง ๆ หรือกรณีมีการเกิดอุบัติเหตุโดยไม่คาดคิด สิ่งเหล่านี้ควรจะนำมาประกอบการใช้ดุลพินิจด้วย โดยให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าน้ำทิ้งจากโรงงานนั้นอาจจะก่อให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงหรือไม่

ข้อ 2 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาใช้ดุลพินิจสั่งการให้หยุดประกอบกิจการโรงงานตาม มาตรา 39 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ในกรณีต่าง ๆ 7 กรณี ตามที่กล่าวมาในข้อ 1 นั้นแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงเป็นประการแรกคือ การบรรยายข้อเท็จจริงประกอบข้อกฎหมายในคำสั่งจะต้องชัดเจน ทำให้ผู้ประกอบการโรงงานเข้าใจโดยไม่มีข้อโต้แย้ง กล่าวคือ จะต้องบรรยายให้เห็นภาพชัดเจนว่า พนักงานเจ้าหน้าที่พบเห็นอะไร สิ่งนั้นก่อให้เกิดผลอย่างไรต่อสิ่งแวดล้อม บุคคล หรือทรัพย์สิน และเข้าข้อกฎหมายมาตรา 39 วรรคหนึ่ง อย่างไร ซึ่งรูปแบบและวิธีการสั่งการตามมาตรา 39 วรรคหนึ่งนั้น ได้มีการฝึกอบรมพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องแล้ว

ข้อ 3 กรณีการใช้ดุลพินิจสั่งการที่ขาดองค์ประกอบในข้อเท็จจริงที่ชัดเจน และไม่เข้าองค์ประกอบของมาตรา 39 วรรคหนึ่ง ดังกล่าว อาจถูกโต้แย้งจากคู่กรณีและเป็นข้อพิพาททางคดีได้